

EXTRĂDAREA DEGHIZATĂ ȘI PRIVAREA DE LIBERTATE

Vladimir GROSU, Adrian BORDIANU

CZU: 341.44

grosuvladimir2@gmail.com

abordianu8@gmail.com

În temeiul obligațiilor de drept internațional, autoritățile Republicii Moldova, în contextul extrădării, urmează să examineze chestiunea dacă persoana transmisă statului solicitat va beneficia la destinație de dreptul la viață, nu va fi supusă torturii, precum și vor fi respectate alte drepturi fundamentale ale omului.

În pofida evoluției și perfecționării reglementărilor atât pe plan național, cât și internațional, obstacole în calea extrădării sunt multiple, ceea ce în practică determină statele să apeleze la alte căi, uneori nu tocmai legale, pentru a obține custodia asupra individului urmărit.

Un stat, în principiu, nu are dreptul să întreprindă în afara hotarelor sale acte de urmărire penală sau judecată, cum ar fi arestarea de persoane, colectare de probe, examinarea locațiilor etc, fără acordul expres al statului gazdă.

Trecerea persoanei sub controlul și autoritatea statului solicitant trebuie să aibă loc fără ca acesta să intre în înțelegeri cu terți, astfel încât această cooperare să ducă la acțiuni ilegale în străinătate [1, § 51, 54], fie prin a încălca suveranitatea statului, pe teritoriul căruia se află persoana în căutare de refugiu: cooperarea statelor în vederea transmiterii indivizilor fugari chiar și în lipsa unei extrădări formale este admisibilă [2, §93-98], cu condiția respectării suveranității statului. O arestare efectuată de autoritățile unui stat pe teritoriul altui stat, fără consimțământul celui din urmă, aduce atingere dreptului individului la siguranță, garantat de art.5 §1 al CEDO [2, § 85].

În practică, statele recurg uneori la „extrădarea deghizată” – situațiile în care statele conștient apelează la practici de ocolire a extrădării, apelând la alte căi mai simple pentru a obține transferul individului urmărit, diverse forme ale expulzării sau deportării fiind cel mai des întâlnite. Un exemplu memorabil în acest sens ne servește cazul *Ozdil și alții c. Republicii Moldova* [3], în care CtEDO a

constatat încălcarea dreptului la libertate și siguranță, urmare a îndepărtării profesorilor turci din Republica Moldova, care aveau statut legal la noi în țară, în cadrul unei operațiuni a serviciilor speciale ale celor două țări, fără a li se oferi accesul la instanțele de judecată pentru a-și pleda cauza. CtEDO a declarat *inter alia* că „privarea reclamanților de libertate a atins nivelul unui transfer extralegal de persoane de pe teritoriul statului pârât în Turcia, care a ocolit toate garanțiile de care aceștia se bucurau conform dreptului național și internațional”.

În pofida practicii mai sus-enunțate a unor state, ocolirea extrădării prin diferite ilegalități sau șiretlicuri din partea autorităților Statului a fost sancționată de CtEDO și în cauza *Bozano vs Franța* [4, §60], în care reclamantul a fost expulzat din Franța, urmare a respingerii unei cereri de extrădare parvenite de la autoritățile italiene, CtEDO ajungând la concluzia că „reținerea persoanei cu expulzarea ei ulterioară nu a fost altceva decât o măsură de extrădare deghizată și nu o măsură necesară în cadrul normal al unei proceduri de expulzare”.

În cele din urmă, o extrădare deghizată poate în sine și să nu fie contrară legii, pe când modul în care aceasta a fost realizată – poate determina încălcarea drepturilor (dreptul la libertate și siguranță, rele tratamente) persoanelor transferate.

Mala captus bene detendus reflectă practica statelor de capturare ilegală a indivizilor fugari, care, în unele țări și situații particulare, nu exclude totuși o urmărire penală și condamnare: odată ce o persoană este sub autoritatea unei curți și acuzată conform legii Statului, ea poate fi eventual, condamnată și pedepsită, indiferent de modul în care persoana a ajuns sub autoritatea acelei Curți. Cu multe ocazii unele state și tribunale internaționale au aprobat asemenea practici. În 1992, Curtea Supremă a SUA a adoptat o hotărâre notorie, care a marcat jurisprudența ulterioară din multe state. Astfel, în *United States vs Alvarez Machain* instanța supremă a declarat că curțile federale dispun de competență jurisdicțională asupra inclupatului răpit din străinătate sub auspiciile autorităților guvernamentale, în pofida existenței unui tratat de extrădare cu statul din care a fost răpit [5, p.124].

Totuși, gravitatea încălclării drepturilor persoanelor astfel transferate poate cântări mai greu decât interesul de a trage la

răspundere penală sau a executa pedeapsa în statul urmăritor solicitat și poate, în consecință, duce la faptul că instanța de judecată din statul solicitat să-și declare incompetența jurisdicțională asupra persoanei, ținând cont de astfel de argumente, precum respect pentru suveranitatea statului solicitat, integritatea și încrederea în procesul judiciar, respectarea drepturilor omului etc.

Extrădarea trebuie deosebită de predarea persoanelor instanțelor jurisdicționale penale internaționale. Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie și Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda au fost instituite în baza Cap. VII a Hartei ONU prin rezoluții ale Consiliului de Securitate al ONU, care sunt obligatorii pentru toată comunitatea internațională, inclusiv Republica Moldova. Statutele acestor Tribunale conțin reglementări care obligă statele să se conformeze, fără întârziere, solicitărilor de asistență, inclusiv remiterea, predarea sau transferul persoanelor solicitate de aceste jurisdicții internaționale.

În același sens vine și art.89 al Statutului Curții Penale Internaționale (CPI), ratificat de Republica Moldova în 2010, care prevede că „*Curtea poate prezenta Statului pe teritoriul căruia o persoană este susceptibilă de a se afla o cerere... vizând ca această persoană să fie arestată și să-i fie predată.*”

Conform alin.(1) art.549 CPP, intitulat „Predarea persoanei extrădate”, în cazul în care extrădarea persoanei este acceptată de către instanța judecătorească, după intrarea în vigoare a hotărârii acesteia, Procurorul General sau, după caz, ministrul Justiției informează statul solicitant sau **instanța internațională** despre locul și data predării extrădatului, precum și asupra duratei detenției executate în legătură cu extrădarea. De observat că norma dată echivalează extrădarea clasică, ca proces derulat între state, cu predarea persoanei de către Republica Moldova instanței internaționale. Statutele jurisdicțiilor penale internaționale operează cu termenul de *predare*, și nu *extrădare*, care ar necesita o reglementare specifică în dreptul național. Unele state, precum Franța sau Germania, au operat modificări la Constituție și au adoptat legi specifice pentru a avea bază legală suficientă de a coopera cu CPI. În orice caz, remiterea sau

transferul persoanelor la adresa acestor jurisdicții internaționale se deosebește de instituția extrădării prin faptul că nu are loc între două state, ci între un stat și o jurisdicție internațională.

În concluzie, jurisprudența instanțelor internaționale ar trebui să ghideze autoritățile competente din Republica Moldova în examinarea cazurilor de extrădare aduse spre soluționare în fața acestora, pentru a se achita cu bună-credință de obligația de drept internațional.

Referințe:

1. *Stocké c. Germaniei*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, hotărâre din 19 martie 1991.
2. *Öcalan c. Turciei*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, [MC] n^o [46221/99](#), hotărâre din 12 mai 2005.
3. *Ozdil și alții c. Republicii Moldova*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, n^o. [42305/18](#), hotărâre din 11 iunie 2019.
4. *Bozano vs Franța*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, no [9990/82](#), hotărâre din 18.12.1986.
5. ABRAHAM, M. The customary law of international abductions: Limits and boundaries, In: *Asian Yearbook of International Law*, Vol. 11 (2003-2004), p.124.